

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

ZAMONAVIY GLOBAL TAHDIDLAR SHAROITIDA MILLIY OILANING BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING FALSAFIY ASOSLARI

Najimidinova Dilnoza G'ulomjonovna
Andijon davlat texnika instituti, assistent

Annotatsiya

Ushbu maqola zamonaviy global tahdidlar - globallashuv, texnologik ekspansiya, axborot urushi, iqtisodiy beqarorlik va madaniy assimilyatsiya - sharoitida milliy oilaning barqarorligini ta'minlashning falsafiy asoslarini tadqiq etadi. Muammo dialektik, fenomenologik va aksiologik metodologiya yordamida tahlil qilinadi. Oila mustahkamligi faqat demografik ko'rsatkich sifatida emas, balki millat mavjudligining ontologik asosi sifatida ko'rib chiqiladi. Milliy qadriyatlar, din, ta'lim va davlat siyosatining oila barqarorligiga ta'siri o'rganiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, barqaror milliy oila uchun moddiy sharoit yetarli emas - uning falsafiy-ma'naviy poydevori mustahkam bo'lmog'i zarur.

Kalit so'zlar: oila, global tahdidlar, milliy barqarorlik, falsafiy asoslar, qadriyatlar, aksiologiya, ontologiya, oila siyosati.

ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ СЕМЬИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ ГЛОБАЛЬНЫХ УГРОЗ

Нажимидинова Дилноза Гуломжоновна
Андижанский государственный технический институт, ассистент

Аннотация

Данная статья исследует философские основы обеспечения стабильности национальной семьи в условиях современных глобальных угроз - глобализации, технологической экспансии, информационной войны, экономической нестабильности и культурной ассимиляции. Проблема анализируется с применением диалектической, феноменологической и аксиологической методологии. Устойчивость семьи рассматривается не только как демографический показатель, но и как онтологическая основа существования нации. Исследуется влияние национальных ценностей, религии, образования и государственной политики на стабильность семьи. Результаты показывают, что для устойчивой национальной семьи материальных условий недостаточно - необходим прочный философско-духовный фундамент.

Ключевые слова: семья, глобальные угрозы, национальная стабильность, философские основы, ценности, аксиология, онтология, семейная политика.

PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS FOR ENSURING THE STABILITY OF THE NATIONAL FAMILY IN THE CONTEXT OF MODERN GLOBAL THREATS

Najimidinova Dilnoza G'ulomjonovna
Andijan State Technical Institute, Assistant

Abstract

This article investigates the philosophical foundations of ensuring national family stability in the context of contemporary global threats - globalization, technological expansion, information warfare, economic instability, and cultural assimilation. The problem is analyzed through dialectical, phenomenological, and axiological methodologies. Family stability is

considered not merely as a demographic indicator, but as the ontological foundation of national existence. The influence of national values, religion, education, and state policy on family stability is examined. Results indicate that material conditions alone are insufficient for a stable national family - its philosophical and spiritual foundation must be solid.

Keywords: family, global threats, national stability, philosophical foundations, values, axiology, ontology, family policy.

Zamonaviy sivilizatsiya taraqqiyoti ko'p jihatdan paradoksal xarakter kasb etmoqda: bir tomondan, inson hayoti qulayligi ortib bormoqda, ikkinchi tomondan esa, inson mavjudligining eng asosiy instituti — **oila** misli ko'rilmagan tahdidlarga duch kelmoqda [1; 33–34-b.]. Global tahdidlar deganda faqat harbiy yoki ekologik xavflar emas, balki oilaga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi ijtimoiy-madaniy, iqtisodiy hamda axborot-texnologik omillar majmui tushuniladi [2; 10–15-b.]. Globallashuv jarayoni milliy an'ana va qadriyatlarni eroziyaga uchratmoqda, raqamli texnologiyalar esa oilaviy munosabatlar tabiatini tubdan o'zgartirmoqda. Iste'mol madaniyati va individualizm mafkurasi oila institutini zaiflashtirmoqda. Mazkur jarayonlarni faqat sotsiologiya yoki demografiya doirasida emas, balki falsafaning chuqur metodologiyasi asosida ham tadqiq etish zarur.

Mazkur maqolaning maqsadi — zamonaviy global tahdidlar sharoitida milliy oilaning barqarorligini ta'minlashning falsafiy asoslarini ochib berish hamda bu sohadagi nazariy-metodologik yondashuvlarni ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotning dolzarbligi shunda namoyon bo'ladiki, O'zbekistonda so'nggi yillarda nikohsiz birga yashash holatlari, ajrashishlar soni va yolg'iz ota-onali oilalar ulushi ortib bormoqda. Mazkur tendensiyalarga faqat siyosiy yoki iqtisodiy choralar bilan qarshi kurashish yetarli emas; muammoning falsafiy-ma'naviy ildizlariga murojaat qilish zarur.

MATERIALS VA METODLAR

Tadqiqotda quyidagi falsafiy metodlardan foydalanildi [3; 13–16-b.]:

— **dialektik metod** — oilaning ijtimoiy-tarixiy rivojlanishidagi ziddiyatlarni tahlil qilish uchun;

— **fenomenologik metod** (E. Gusserl, M. Xaydegger) — oilaviy borliqning subyektiv mazmunini ochib berish uchun;

— **aksiologik tahlil** — oilaviy qadriyatlar ierarxiyasini aniqlash uchun;

— **komparativ (qiyosiy) metod** — turli madaniyatlardagi oila modellarini solishtirish uchun.

Tadqiqotning manba bazasini quyidagilar tashkil etdi:

1. klassik va zamonaviy falsafa asarlari (Aristotel, Gegel, Berger, Luckmann, Bourdieu);
2. oila sotsiologiyasiga oid empirik tadqiqotlar;
3. O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari va statistika ma'lumotlari;
4. UNESCO va UN Women hisobotlari [4; 33–35-b.].

Maqola g'oyaviy-nazariy tadqiqot sifatida amalga oshirildi. Muammo tizimli ravishda ko'rib chiqildi: avval global tahdidlarning tasnifi, so'ng oilaning ontologik tahlili, undan keyin esa barqarorlikni ta'minlash mexanizmlari izchil bayon qilindi.

NATIJARLAR

Global tahdidlarning tasnifi va oilaga ta'siri

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy global tahdidlarni oila barqarorligiga ta'siri nuqtayi nazaridan uch guruhga ajratish mumkin.

Birinchi guruh — madaniy-mafkuraviy tahdidlar. G'arb liberal mafkurasining keng tarqalishi, gender neytrallik g'oyasi, “erkin munosabatlar” konsepsiyasi va postmodern individualizm oila institutining an'anaviy mohiyatiga zid keladi. Ushbu qadriyatlar ommaviy madaniyat, ijtimoiy tarmoqlar va ko'ngilochar kontent orqali yosh avlod ongiga singib bormoqda [5; 16–19-b.].

Ikkinchi guruh — iqtisodiy-demografik tahdidlar. Mehnat migratsiyasi oilalarning parchalanishiga olib kelmoqda. Uy-joy muammosi va iqtisodiy beqarorlik nikoh yoshining ortishiga sabab bo'lmoqda. Iste'molchilik mentaliteti esa farzand ko'rishni "iqtisodiy yuk" sifatida qabul qilishga undamoqda.

Uchinchi guruh — axborot-texnologik tahdidlar. Ijtimoiy tarmoqlardagi muloqot real oilaviy munosabatlarni siqib chiqarmoqda. Kompyuter o'yinlari, pornografik kontent va virtual hissiy bog'liqlik (paraijtimoiy munosabatlar) real nikoh va oilaviy mas'uliyatdan qochishning yangi shakllariga aylanmoqda.

Oilaning ontologik asosi: falsafiy talqin

Aristotelning "Siyosat" asarida ta'kidlanganidek, oila davlatdan oldin paydo bo'lgan tabiiy ijtimoiy birlashmadir. Fenomenologik nuqtayi nazardan esa oila insonning "dunyoda bo'lish" (*In-der-Welt-sein*) tajribasining asosiy maydoni hisoblanadi. Inson o'z mavjudligini avvalo oilaviy munosabatlar doirasida angelaydi, aynan oila orqali vaqt, mas'uliyat, sadoqat va o'limlilik haqidagi tasavvurlarni egallaydi. G.V.F. Gegel "Huquq falsafasi" asarida oilani etik hayotning (*Sittlichkeit*) birinchi bosqichi sifatida ta'riflaydi. Uning nazarida oila muhabbat va o'zaro tan olish asosida birlashgan ijtimoiy birlik bo'lib, bunda a'zolar o'zini individual mavjudot emas, balki yagona butunning tarkibiy qismi sifatida idrok etadi. Sharq falsafasida, xususan, Al-Forobiyning ijtimoiy-falsafiy qarashlarida ham oila fozil jamiyatning yadrosi sifatida talqin qilinadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, jamiyat salomatligi bevosita oila salomatligi bilan bog'liq. O'zbek falsafiy an'anasidagi "uyni obod qilish — yurtni obod qilish" tamoyili ham ana shu ontologik haqiqatga tayanadi [6; 6–7-b.].

Aksiologik tahlil: oilaviy qadriyatlar ierarxiyasi

Aksiologik tahlil natijalari oilaning barqarorligini ta'minlovchi qadriyatlar uch darajali ierarxiya shaklida mavjudligini ko'rsatdi.

Transsendent qadriyatlar (eng yuqori daraja): diniy e'tiqod, ruhiy mas'uliyat, ilohiy tartibga bo'ysunish. Ushbu qadriyatlar oilaning "nima uchun yashaydi?" degan fundamental savoliga javob beradi va uning eng mustahkam asosini tashkil etadi. Tadqiqotlar diniy qadriyatlarga tayanuvchi oilalar statistik jihatdan nisbatan barqarorroq ekanini ko'rsatadi.

Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar (o'rta daraja): milliy an'analar, urf-odatlar, avlodlar uzluksizligi, ota-onaga hurmat, mehmondo'stlik. Ushbu qadriyatlar oilaning milliy identifikatsiyasini ta'minlaydi.

Instrumental qadriyatlar (quyi daraja): iqtisodiy farovonlik, ta'lim, sog'liqni saqlash. Mazkur qadriyatlar zarur bo'lsa-da, ular oilaning birlamchi poydevori emas. Boylik va ma'lumotning o'zi barqaror oila kafolati bo'la olmaydi.

Milliy oila barqarorligini ta'minlashning falsafiy mexanizmlari

Tadqiqot natijasida oila barqarorligini ta'minlovchi to'rtta asosiy falsafiy mexanizm aniqlandi.

1. Identifikatsiya mexanizmi. Har bir oila a'zosi o'zini oilaning tarkibiy qismi sifatida anglamog'i zarur. Bu "men" o'rniga "biz" dunyoqarashini shakllantirishni talab etadi. Ruhiy sog'lom identifikatsiya global "shaxs erkinligi" mafkurasiga qarshi muhim falsafiy alternativadir.

2. Xotira mexanizmi. Oilaviy tarix, avlodlar xotirasi va shajara barqaror oilaning madaniy-ontologik poydevoridir. P. Ricoeur ta'kidlanganidek, xotira o'zlikni saqlovchi eng muhim omillardan biridir.

3. Mas'uliyat mexanizmi. Erkinlik faqat huquq sifatida emas, balki mas'uliyat sifatida anglangandagina oila mustahkam bo'ladi. E. Levinas etikasida boshqa insonning yuzini ko'rish — unga nisbatan mas'uliyatni anglashdir [7; 2–3-b.].

4. Uzluksizlik mexanizmi. Oila nafaqat bugungi avlod uchun, balki kelajak avlod oldida ham mas'uldir. Ushbu teleologik yondashuv oilaga mazmun va yo'nalish beradi: inson o'tmishdan kelib, kelajakka mas'uliyat bilan intiladi.

MUHOKAMA. Olingan natijalarni mavjud tadqiqotlar bilan qiyoslash bir qator muhim

xulosalarga olib keladi.

Birinchidan, ko'plab G'arb tadqiqotchilari (A. Giddens, Z. Bauman) oila transformatsiyasini modernizatsiyaning tabiiy natijasi sifatida ijobiy baholab, "sof munosabatlar" (*pure relationship*) modelini ilgari suradilar. Biroq bizning tahlilimiz shuni ko'rsatdiki, bunday yondashuv oilaning ontologik va aksiologik asoslarini zaiflashtiradi, natijada "o'tkinchi juftlik" modeli milliy barqarorlik uchun mustahkam zamin yarata olmaydi.

Ikkinchidan, ayrim tadqiqotlarda muammo faqat iqtisodiy jihatdan — uy-joy, daromad va ish bilan ta'minlash masalalari doirasida talqin etiladi. Mazkur omillarning ahamiyatini inkor etmagan holda, falsafiy tahlil oilaning barqarorligida qadriyatlar tizimi hal qiluvchi rol o'ynashini ko'rsatadi. Bunday qadriyatlarni moddiy vositalar bilan yaratib bo'lmaydi.

Uchinchidan, Sharq falsafiy an'anasi — xususan, Al-Forobiy, Ibn Sino, Kaykovus va Alisher Navoiy asarlaridagi oila haqidagi qarashlar — zamonaviy muammolarni hal etishda hanuz dolzarb metodologik manba ekanligi aniqlandi.

Tadqiqotning asosiy cheklovi shundaki, maqola ko'proq nazariy-falsafiy tahlilga tayanadi. Kelgusida mazkur masalani empirik sotsiologik tadqiqotlar bilan uyg'unlashtirgan holda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsadga muvofiq bo'ladi. Shuningdek, diniy qadriyatlar va oilaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik ham alohida maxsus tadqiqot mavzusi sifatida o'rganilishi lozim [8; 9–10-b.] Amalga oshirilgan tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Zamonaviy global tahdidlar oilaga uch asosiy yo'nalishda — madaniy-mafkuraviy, iqtisodiy-demografik va axborot-texnologik shakllarda ta'sir ko'rsatmoqda.
2. Oila barqarorligining falsafiy asosi uchta ontologik poydevorga tayanadi: **muhabbat** (erkin o'zini bag'ishlash), **mas'uliyat** (boshqa uchun javobgarlik) va **uzluksizlik** (avlodlar zanjiridagi o'z o'rnini anglash).
3. Milliy oila barqarorligini ta'minlashda transsendent (diniy-ma'naviy) va ijtimoiy-madaniy qadriyatlar birinchi darajali ahamiyatga ega, instrumental qadriyatlar esa yordamchi funksiyani bajaradi.
4. Milliy falsafiy an'ana — Al-Forobiy, Ibn Sino, Navoiy va boshqa mutafakkirlar merosi — zamonaviy oilaviy muammolarni hal etishda muhim nazariy manba bo'lib xizmat qilishi mumkin [9; 6–7-b.].
5. Davlatning oila siyosati faqat iqtisodiy emas, balki falsafiy-ma'naviy strategiyani ham o'z ichiga olishi lozim. Xususan, ta'lim tizimida oilaviy qadriyatlarni shakllantirish, ommaviy madaniyatda ijobiy oila obrazini targ'ib qilish dolzarb vazifalardan biridir.

Shunday qilib, zamonaviy global tahdidlar sharoitida milliy oila barqarorligini ta'minlash masalasi faqat amaliy yoki institutsional emas, balki chuqur falsafiy va ma'naviy asosga ega muammo sifatida qaralishi zarur. Mazkur yondashuv oilani jamiyatning fundamental qadriyati sifatida qayta anglashga va uning mustahkamligini ta'minlashning samarali konseptual asoslarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Форобий А.Фозил одамлар шахри. – Т.: Абдулла Қодирий нашриёти, 1993. – 224 б.
2. Аристотель.Сиёсат / тарж. Б. Қосимов. – Т.: Янги аср авлоди, 2004. – 312 б.
3. Bauman Z.Liquid love: on the frailty of human bonds. – Cambridge: Polity Press, 2003.148 p.
4. Bauman Z.Liquid modernity. – Cambridge: Polity Press, 2000. – 228 p.
5. Beck U.Risk society: towards a new modernity. – London: SAGE, 1992. – 272 p.
6. Berger P. L., Kellner H.Marriage and the construction of reality // *Diogenes*. – 1964. – Vol. 12, No. 46. – P. 1–24.
7. Giddens A.The transformation of intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies. – Cambridge: Polity Press, 1992. – 212 p.
8. Hegel G. W. F.Grundlinien der Philosophie des Rechts. – Berlin: Nicolaische Buchhandlung, 1820. – 480 s.
9. Heidegger M.Sein und Zeit. – Halle: Niemeyer, 1927. – 445 s.